

שלושת שלבי התכנון לאחור

לגישה התלת-שלבית הזו לתכנון אנחנו קוראים "תכנון לאחור". תרשים 1.1 מתאר את שלושת השלבים במונחים הפשוטים ביותר.

שלב 1: זהו את התוצאות הרצויות

מה צריכים התלמידים לדעת, להבין ולהיות מסוגלים לעשות? איזה תוכן ראוי להבנה? לאילו הבנות ארוכות-טווח אנחנו שואפים?

בשלב 1 אנו שוקלים את יעדינו, בוחנים סטנדרטים פורמליים של תוכן (כלל-ארציים, מדינתיים, מחוזיים) וסוקרים ציפיות קוריקולריות. לרוב יהיה לנו יותר תוכן משנוכל ללמד בזמן הקצוב, לכן נצטרך לבחור מתוכו ולנפות. שלב זה בתהליך התכנון דורש להבהיר סדרי עדיפות.

תרשים 1.1 הבנה בכוונה: שלבי התכנון לאחור

שלב 2: קבעו את הראיות הקבילות

איך נדע שתלמידים השיגו את התוצאות הרצויות? מה נהיה מוכנים לקבל כראיות להבנתם ולבקיאותם של תלמידים? מגמת התכנון לאחור מציעה לחשוב על יחידות לימוד וקורסים שלמים במונחים של ראיות ההערכה המצטברות שיידרשו לתיעוד ולאומות שאכן התרחשה הלמידה המבוקשת – ולא רק במונחים של תוכן לכיסוי או של סדרת פעילויות למידה. לכן, אנו ממליצים למורים ולבוני תכניות לימודים "לחשוב כמעריכים" לפני שהם מתכננים יחידות בודדות ושיעורים ולשקול מראש כיצד יקבעו אם תלמידיהם רכשו את ההבנות הרצויות אם לאו.

שלב 3: תכנון חוויות למידה והוראה

לאחר שזיהיתם לעצמכם בבירור את התוצאות והגדרתם את ראיות ההבנה המתאימות, יהיה עליכם לרדת לעומקן של פעילויות ההוראה המתאימות ביותר. בשלב זה של התכנון לאחור יש לשקול כמה שאלות מהותיות: לאיזה ידע (עובדות, מונחים, עקרונות) ולאילו כישורים (תהליכים, הליכים, אסטרטגיות) יזדקקו התלמידים כדי לבצע באופן אפקטיבי את המטלות וכדי להשיג את התוצאות הרצויות? אילו פעילויות יציידו תלמידים בידע ובכישורים הדרושים? מה תצטרכו ללמד ובמה תצטרכו להנחות אותם, ומה תהיה הדרך הטובה ביותר ללמד זאת, לאור יעדי הביצועים? אילו חומרים ומשאבים מתאימים יותר מכול להשגת היעדים הללו?

שימו לב: את הפרטים המדויקים של תכנון ההוראה – החלטות לגבי שיטות הוראה, רצף השיעורים והמשאבים שבהם נשתמש – נוכל להשלים בהצלחה רק לאחר שנוזהה תוצאות רצויות והערכות, ולאחר שנשקול מה משתמע מהן. ההוראה היא אמצעי להשגת מטרה. הבהרת היעדים עוזרת למקד את התכנון ולהנחות התקדמות תכליתית אל עבר התוצאות המבוקשות.

כדאי להיזהר מתפישות מוטעות!

כאשר אנחנו מדברים על ראיות להשגת התוצאות הרצויות, הכוונה לראיות שנאספו במגוון הערכות, פורמליות ולא פורמליות, לאורך יחידת לימוד או קורס. איננו מכוונים רק למבחנים הנערכים בסוף ההוראה או למטלות מסכמות. מקבץ הראיות שאותן אנחנו מבקשים עשוי בהחלט לכלול בחנים ומבחנים מהסוג המסורתי, אבל גם מטלות ביצוע ופרויקטים, תצפיות ודיאלוגים, וכן הערכות עצמיות של תלמידים שנאספו לאורך זמן.

במילים אחרות, אפשר לחשוב על התכנון לאחור כמו על ניתוח משימה תכליתי: לאור משימה ראויה שיש לבצעה, מה הדרך הטובה ביותר להכשיר את כולם? או שאפשר לחשוב עליו בתור בנייה של מסלול נכון בעזרת מפה: לאור יעד הנסיעה, איזה נתיב יוביל אותנו אליו באופן היעיל ביותר? ואפשר גם לחשוב על התכנון לאחור, כאמור, כעל תכנון להדרכה ספורטיבית: במה יצטרכו הלומדים לשלוט כדי שיוכלו לתת ביצועים אפקטיביים? מה ייחשב כראיות **במשחק**, ולא באימונים לקראתו, לכך שהם אכן קלטו את העניין ומוכנים **לבצע** בעצמם **מתוך הבנה**, ידע ויכולת? כיצד תוכנן הלמידה כך שמיומנויות הלומדים יפותחו באמצעות ביצוע ומשוב?